

legers al doodbloeden in eindeloze steppen. Hoog laaide het optimisme op.

In steden en dorpen groeften de mensen bijeen (het was stralend weer), de een stak de ander aan met verwachtingen die des te hoopvoller waren naarmate men met meer personen bijeen was. 'Toen mijn vrouw uit de kerk kwam', zo schreef een NSB'er, 'was zij vol over de triomfantelijke gezichten der Unie-klanten die zich bij voorbaat verheugden over een verslagen Duitsland.'¹ De bekendste radiopropagandist van de bezetter, Max Blokzijl, zag 's middags in Apeldoorn 'tienduizenden geestdriftigen' door de straten trekken: er werd een belangrijke voetbalwedstrijd gehouden, maar niet daarover waren de mensen zo opgewonden, maar over het grote nieuws dat zij vernomen hadden: 'ze slaakten strijdkreten, ze zongen overbekende liederen die', aldus Blokzijl, 'zelden met voetbal maar des meer met politiek te maken hadden.'² In het grootste zwembad te Amsterdam blies iemand met een trompet zo hard als hij kon 'Oranje boven!'; '*die zahllosen Badbesucher bezeugten ihre Sympathie durch Johlen, Klatschen und Hurrarufe.*'³ 'Vandaag is er iets geweldigs gebeurd', noteerde een gevangene in Scheveningen,

'Duitsland is in oorlog met Rusland . . . Dat is het begin van het einde, denkt iedereen . . . Wat Napoleon niet gekund heeft, zal Hitler ook niet kunnen. Met een bijna licht gevoel zijn we gaan slapen.'⁴

★

Uiteraard streefde de bezetter er naar, de pers onmiddellijk vol te proppen met Duitse propaganda. Nog op zondagmiddag belegde het hoofd van de *Presseabteilung*, Janke, een extra-persconferentie waar hij aan een aantal haastig opgetrommelde journalisten sigaren en sigaretten schonk (die waren al schaars geworden plus de verzekering, '*wie der Krieg ausgeht: er kann nur mit einem Sieg der deutschen Waffen enden.*'⁵ Thema's voor artikelen waren er, zei hij, te over: het bolsjewisme was een permanente bedreiging voor de Europese beschaving; wat Duitsland ondernam, was in werkelijkheid een kruistocht voor het Christendom – en men had ternauwernood een groot-scheepse Russische invasie voorkomen.

¹ *Nationale Dagblad*, 27 juni 1941. ² Aangehaald in L. de Jong: *Je Maintiendrai*, dl. II (1942), p. 29. ³ A. Böhmcker: '*Politischer Bericht für den Monat Juni 1941*' (14 juli 1941), p. 3 (*BRK*, 60 b). ⁴ C. Troost: 'Maandagavond werd er gebeld' in M. Smedts en C. Troost: *De lange nacht* (1965), p. 157. ⁵ Verslag persconferentie, 22 juni 1941 (*DVK*, 46).